



# Nguồn Gốc Lễ Noël - Cây Sapin và Ông Già Noël

Từ Vũ

## 1. Nguồn Gốc Ngày Lễ Noël:

Tại thành phố Roma - Ý đã có một buổi lễ được tổ chức vào ngày 25 tháng 12 từ một thế kỷ trước kỷ nguyên thiên chúa. Người dân La Mã làm lễ tôn thờ Mirthra, gốc Ba Tư, được mang vào Roma bởi những người lê dương La Mã. Mirthra là vị thần ánh sáng của người Ba Tư. Lễ vào ngày 25 tháng 12 là ngày điểm chí của mùa đông, sự ra đời của Mirthra tượng trưng cho sự bất bại của mặt trời (Dies natalis solis invicti). Trong buổi lễ người ta cúng thần bằng một con bò rừng nhỏ. Năm 274, hoàng đế La Mã Aurélien tuyên bố việc tôn thờ thần Mirthra là quốc giáo và lấy ngày 25 tháng 12 để cử hành lễ.

Lễ Noël chưa xuất hiện vào thời kỳ đầu của đạo Thiên Chúa. Chỉ từ vào thế kỷ thứ II sau nhiều lần tìm tòi để có thể lấy một ngày nào đó trong năm làm ngày ra đời của Chúa Jésus vì không tìm thấy một dấu vết nào đề cập đến việc này trong các sách Phúc Âm. Nhiều ngày, tháng đã được đề nghị như ngày 6 tháng Giêng, ngày 25 tháng 3, ngày 10 tháng Tư...nhưng vẫn không dẫn đến một quyết định dứt khoát nào.

Tại La Mã, giáo hội Thiên Chúa đã chọn ngày 25 tháng 12 làm ngày sinh của Chúa Jésus chắc chắn không hẳn không có hậu ý đối với buổi lễ cổ truyền tại đây: lễ kỷ niệm ngày sinh của thần "tà giáo" Mirthra. Vào những năm 330 hay 354, hoàng đế La Mã Constantin quyết định lấy ngày Noël là ngày 25 tháng 12. Năm 354, Giáo hoàng Libère ấn định cử hành lễ vào ngày 25 tháng 12. Ngày này đã có một giá trị tượng trưng vì theo Malachie 3/19 và Luc 1/78 người ta xem như sự hiện diện của chú Cứu Thế như một sự mở màn cho "mặt trời của công lý". Như thế buổi lễ Noël cũng là ngày sinh của Jésus mặt trời công lý. Buổi lễ vào ngày 25 tháng 12 dần dần phát triển về phương Đông và vùng Gaule (Pháp ngày xưa): vào năm 379 tại Constantinople, đầu thế kỷ thứ V tại đất Gaule, trong thế kỷ thứ V tại Jérusalem và vào cuối thế kỷ thứ V tại Ai Cập. Các giáo hội Đông phương vào thế kỷ thứ IV cũng cử hành lễ dùi nhiều hình thức khác nhau vào ngày 6 tháng Giêng để biểu dương cho Thượng đế.

## 2. Lịch Sử Ngày Noël Đến Cuối Thời Trung Đại

Hoàng đế La Mã Théodore vào năm 425 đã nguyên tắc hoá những nghi lễ cho Noël. Buổi lễ vào ngày 25 tháng 12 đã trở nên đặc biệt dành cho những người theo Thiên Chúa giáo. Clovis được rửa tội vào đêm Noël năm 496. Năm 506, hội nghị giám mục Agle đã ấn định ngày lễ này như một nghĩa vụ phải có. Năm 529, hoàng đế La Mã Justinien đã ban hàng chỉ thị là ngày nghỉ được trả lương.

Buổi lễ nhà thờ vào nửa đêm được cử hành từ thế kỷ thứ V dưới triều đại của giáo hoàng Grégoire Le Grand. Vào thế kỷ thứ VII, một tục lệ đã được ấn định tại La Mã để cử hành 3 buổi lễ: lễ trọng vào chiều ngày 24 tháng 12, lễ vào buổi sáng và ngày 25 tháng 12 tại các nhà thờ.

Ngày lễ Noël được lan tràn khắp Âu châu: Thế kỷ thứ V tại Ailen thế kỷ thứ VII tại Anh quốc, thứ VIII tại Đức, thứ IX tại các quốc gia vùng Bắc Âu, thứ IX và X tại các quốc gia vùng Xla-vơ.

Kể từ thế kỷ thứ XII, nghi thức tôn giáo được cho kèm thêm những "thảm kịch" lễ bái, những "bí mật" được dàn dựng cảnh tôn thờ của những mục đồng hoặc đám rước những vị đạo sĩ ba tư (mage). Những "thảm kịch lễ bái" này được trình diễn đầu tiên trong ngay nhà thờ rồi sau đó được đem ra sân trước nhà thờ.

## 3. Lễ Noël Từ Thời Phục Hưng

Những màn cỗ xuất hiện trong nhà thờ tại Ý đại lợi từ thế kỷ thứ XV và cây Noël tại Đức vào thế kỷ thứ XVI. Sau đó được lan đến các gia cư vùng Na-pô-li rồi các vùng miền Nam nước Pháp từ thế kỷ thứ XVII. Trong thời kỳ phục hưng vào năm 1560, những người Tin Lành chống đối với sự hiện diện của màn cỗ và họ ưa chuộng phong tục cây Noël hơn. Cùng với sự đối kháng trong giai đoạn phục hưng vào thế kỷ thứ XVII,

những trình diễn "thảm kịch lễ bái" đã bị cấm chỉ vì trở thành quá "phàm tục" một cách quá đáng. Ngày nay, lễ Noël đã trở thành một buổi lễ dành cho trẻ em và gia đình.

#### 4. Ý Nghĩa của Ngày Noël

Ngoài ý nghĩa theo đạo Thiên Chúa, Noël là một ngày lễ gia đình, một ngày đặc quyền để tụ tập quây quần mọi người, mọi thế hệ trong gia đình. Lễ này dưới mọi hình thức được biểu lộ, tạo những kỷ niệm chung và duy trì tình cảm giữa mọi người trong gia đình. Mỗi người tìm được, bằng cách thức riêng của mình, để tạo dựng mối liên hệ : chia sẻ với nhau một bữa ăn chung, một đêm không ngủ, nghe thuật lại một câu chuyện, quây quần bên cạnh cây sa pin Noël... Với địa vị ngày càng lớn lao của trẻ con trong gia đình, ngày Noël trở thành một buổi lễ của trẻ em : một đêm thần diệu mà hầu như tất cả mọi ước nguyện trẻ con được thành sự thật trong sự sung sướng của những người lớn.

Ngày Noël cũng là một thông điệp của hoà bình: "**Vinh danh Thượng Đế trên cao - Bình an cho người dưới thế**": đây là câu được hát bởi những thiên thần báo tin sự xuất hiện của vị cứu thế và Noël cũng là ngày người ta chia sẻ với những ai bị bỏ rơi, bị cô đơn, bệnh hoạn, già yếu...



#### Cây Sapin Noël

Cây Noel tập hợp rất nhiều biểu tượng chỉ về sự phong phú mà thiên nhiên đã cho chúng ta : ánh sáng, thiên thần, trái cây, đồng nội, rừng rậm và đại dương. Ngôi sao chói sáng chiếu trên chóp ngọn báo hiệu chấm dứt chuyến du hành, nơi náu ẩn của sự thanh bình. Người Celte cho rằng ngày 24 tháng 12 là ngày phục hưng của mặt trời. Họ có phong tục kết hợp vào mỗi tháng âm lịch một loại cây, vào thời đó, cây vân sâm (épicéa) đợc họ tặng cho là cây của sự sinh sản.

Vào thế kỷ thứ 11, người ta trình bày những cảnh tượng đợc gọi là huyền bí, trong đó có Thiên đàng rất phổ thông suốt thời kỳ Adventus (tiếng la tanh) - "sự đến" - kéo dài 4 tuần lễ từ 11 tháng 11 đến 6 tháng 1 những nghi thức tôn giáo sửa soạn cho Noel . Đợc treo thêm vào những trái táo, lúc đó cây sa pin biểu tượng cho cây thiên đờng. Trong thế kỷ thứ 15, vào ngày 24 tháng 12 những người tin đạo bắt đầu đem cây sa pin đặt trong nhà , ngày lễ của ông Adam và

bà Eve ( thủy tổ loài người theo thánh kinh của đạo thiên chúa ) Vào năm 1512 cây sa-panh (sapin) hay còn gọi là cây Noel hoặc cây của Chúa đợc nêu lên lần đầu tiên tại vùng Alsace - miền đông nước Pháp, giáp biên giới với nước Đức. Vào thời kỳ này còn lưu lại những tài liệu chứng thực một lễ đợc cử hành vào ngày 24 tháng 12.

Người ta nói đến việc trang hoàng những ngôi nhà với những cành cây đã đợc chặt 3 ngày trước đó. Một số tài liệu còn lưu lại cũng chứng nhận có một buổi lễ đợc tổ chức vào ngày 24 tháng 12 năm 1510 tại Riga ở Lettonie với những thương gia nhảy múa quanh một cây có trang hoàng những bông hồng nhân tạo trước khi đốt cháy cây này. Năm 1546, người ta đề cập một cách nghiêm chỉnh đến cây Noel khi thành phố Sélestat tại vùng Alsace cho phép dân chúng đợc chặt những cây xanh cho mùa Noël vào đêm Saint Thomas (thánh Tô-ma), 21 tháng 12.

Tượng trưng cho sự tinh khiết, những bông hồng đợc xử dụng trong những thứ trang trí cây sa pin tại Alsace vào thế kỷ thứ 16 cũng như bánh, kẹo là những món vật tế. Những trái táo cũng là một giá trị tượng trưng vì theo lịch cũ của các thánh thì ngày 24 tháng 12 dành riêng cho Adam và Eva, đợc phong thánh bởi những giáo hội phương đông. Vào lúc này, giáo hội La Mã coi cây Noël như là một việc làm của những "kẻ tà giáo" việc này kéo dài cho đến giữa thế kỷ thứ 20 vì lễ trước khi xuất hiện lễ Noël đã có một nghi thức "tà giáo" trong những buổi lễ điếm chí mùa đông : người ta trang hoàng một cái cây, tượng trưng cho sự sống, với những trái cây, bông hoa và lúa mì. Sau đó, người ta treo lên đỉnh cây một ngôi sao, tượng trưng cho ngôi sao Bethléem hướng dẫn những vua Mages . Kể từ đó cây Noël chinh phục dần dần những cộng đồng theo đạo Tin Lành Đức ở phía Bắc và những thành phố lớn và đã chiếm ngự một vị trí trong 2 giáo hội - La Mã và Tin Lành. Một bức tranh khắc vào năm 1806 về một cây sa pin đợc trang hoàng với những nhân vật tí hon,

những thú vật, chim và bánh cắt phần.

Năm 1560, vào thời kỳ Reforme (cải cách), những người Tin Lành từ chối tượng trưng sự Giáng Sinh bằng một nhà bè (crèche)- máng cỏ - giống như người theo đạo Thiên chúa La Mã. Họ phát huy truyền thống cây sa pin như một tượng trưng cho thiên đàng của ông Adam, bà Eve và sự nhận thức về điều tốt, điều xấu. Phong tục cây sapin Noël đã từ đó lan tràn khắp các nước Âu Châu Tin Lành, Đức và vùng Bắc Âu. Tại Pháp, cây Noel được đem vào lâu đài Versailles năm 1738 bởi Marie Leszcynska, gốc Ba Lan, vợ vua Louis XV. Sau đó vào năm 1837, công chúa Hélène de Mecklembourg người gốc Đức, sau khi thành hôn với công tước d'Orléans đã trưng cây sapin tại điện Tuileries.

Tục lệ cây Noel được phổ biến rộng khắp các nước kể từ sau cuộc chiến năm 1870. Những người dân di cư gốc Alsace-Lorraine là những người đóng góp một phần không nhỏ trong việc "quảng bá" tục lệ này tại Pháp: "*Hễ nơi nào có một gia đình người gốc Alsace - Lorraine là nơi đó có cây sa pin*". Vào cuối thế kỷ thứ 19 toàn nước Pháp đã chấp nhận tục lệ cây Noel. Vào thế kỷ thứ 18, tục lệ trang hoàng cây sa pin đã được phổ biến rộng rãi tại các quốc gia Đức, Pháp và Áo. Năm 1841, hoàng tử Albert (gốc Đức), lấy nữ hoàng Victoria, đã dựng lên một cây Noel tại lâu đài Windsor, Anh quốc rồi từ đó tục lệ này được lan truyền đến giới trường giả sau đó đến những nhà thường dân. Vào triều đại vich-tô-riên (victorien), một cây sa pin đẹp phải có 6 cành cao và đặt trên một chiếc bàn phủ nắp hoa nổi màu trắng. Người ta trang hoàng những vòng hoa, những hộp kẹo nhỏ xinh xắn và những bông hoa làm bằng giấy. Cây Noel được đem vào Canada vào cuối thế kỷ thứ 18 trước khi trở thành một tập tục tại Anh quốc. Sau đó cây Noel xuất hiện tại toà Bạch Ốc - Hoa Kỳ.

Tuy rằng cây Noel đầu tiên cũng không khác cây Noel ngày nay nhưng chưa trang hoàng ánh sáng. Vào thế kỷ thứ 17 và 18 người ta bắt đầu nhìn thấy những cây sa pin đầu tiên trưng đèn sáng: bắt đầu với sáp ong, những vỏ trái hồ đào chứa dầu trong có một cái bắc nhỏ hoặc những cây đèn cầy thật mềm quấn quanh những chiếc cành cây sa pin. Sau đó kể từ năm 1880 với sự sáng tạo ra điện, cây Noel đã được chiếu sáng với những chiếc bóng đèn lần đầu tiên tại Hoa Kỳ tuy nhiên việc này cũng còn rất hiếm hoi vì sự đắt đỏ của những dàn bóng đèn điện. Những thành phần dùng vào việc trang hoàng đầu tiên làm ở nhà rồi sau đó được sản xuất kỹ nghệ.

Cho đến năm 1950, Đức và những quốc gia Đông Âu là nơi sản xuất những đồ trang trí cho cây Noel. Những người thợ thủ công xử dụng những nguyên vật liệu như thủy tinh thổi, quắn, đúc khuôn hoặc kim loại, sáp ong hay gỗ. Người ta cũng sản xuất những nhân vật nhỏ xíu bằng vải, sợi kim loại nhỏ (xuất phát từ vùng Lyon Pháp). "Boule de Noël" (viên thủy tinh Noel tròn) dùng để trang trí cây sapin được tạo ra từ Meisenthal - Moselle vùng Lorraine - miền đông nước Pháp một cách thật tinh cở: Theo tục lệ thường người ta treo những quả táo trên những nhánh cây sa pin, nhưng vào năm 1858, mùa đông thật cực kỳ lạnh nên táo không còn được nữa. Một người thợ làm thủy tinh nảy ra ý kiến đề đem lại một chút vui cho ngày lễ nên đã tạo ra những trái "boule de Noël" bằng thủy tinh tượng trưng cho những quả táo hay những trái cây khác - "Boule de Noël" đã ra đời.

## Từ Thánh Nicolas Đến Ông Già Noel : Thánh Nicolas Là Ai ?



*Nicolas de Bari*

Vào ngày 6 tháng 12 hàng năm trong miền bắc và miền đông nước Pháp cũng như nhiều nước tại Âu Châu, đã diễn ra một buổi lễ thánh Nicolas, vị quan thầy bảo hộ cho trẻ em. Người ta kể lại rằng Thánh Nicolas khởi nguồn từ Nicolas de Myre hay cũng được gọi bằng tên Nicolas de Bari. Sinh ra tại atara trong vùng Tiểu Á vào khoảng năm 250 và 270 sau Thiên Chúa giáng sinh và mất vào ngày 6 tháng 12 năm 345

Là một trong những vị thánh rất được quần chúng ái mộ tại Hy Lạp và Giáo hội La Tanh. Ông đã là một vị Giám mục tại Myre vào thế kỷ thứ 4. Cuộc đời và hành động của ông bao trùm đầy những huyền thoại. Đây là một vị thánh thường được nhiều nghệ sĩ miêu tả qua những hình ảnh tôn giáo: trên kính ở các nhà thờ,

những bức họa, tượng, tranh vẽ Epinal...

Thánh Nicolas trong y phục của một vị giám mục thường đi đôi với một nhân vật "khó thương", cha Fouettard.

Ông này mặc y phục đen lại đóng một vai không được những đứa trẻ ưa thích đó là ông có nhiệm vụ đánh đòn những đứa trẻ cứng đầu khó bảo.

Thánh Nicolas và Cha Fouettard

Là một trong những vị thánh rất được quần chúng ái mộ tại Hy Lạp và Giáo hội La Tanh. Ông đã là một vị Giám mục tại Myre vào thế kỷ thứ 4. Cuộc đời và hành động của ông bao trùm đầy những huyền thoại. Đây là một vị thánh thường được nhiều nghệ sĩ miêu tả qua những hình ảnh tôn giáo : trên kính ở các nhà thờ, những bức họa, tượng, tranh vẽ Epinal...



Lễ thánh Nicolas là một dịp để trẻ con được phát quà 3 tuần lễ trước khi ông già Noël từ ống khói xuống. Trong đêm Thánh Nicolas đến, trước khi lên giường ngủ trẻ con để đôi giày của chúng trước lò sưởi . Chúng cũng đặt cạnh đôi giày một củ cà rốt, đồ ngọt cho con lừa của thánh Nicolas và một ly rượu để vị thánh sưởi ấm.

Từ thế kỷ thứ XII, người ta kể rằng thánh Nicolas, hoá trang, đi từ nhà này sang nhà khác trong những đêm mùng 5 và mùng 6 tháng 12 để hỏi những đứa bé xem chúng có ngoan ngoãn hay không . Những đứa trẻ ngoan được ông cho quà, kẹo bánh còn những đứa bé ngỗ nghịch khó dạy thì sẽ bị phạt bởi cha Fouettard, người đi cạnh ông.

Truyện thần thoại về thánh Nicolas cũng nói lại rằng vị thánh này đã phục sinh 3 đứa bé nghèo khó đến nhà một người đồ tể xin tá túc. Người đồ tể này đã đón chúng vào nhà, lợi dụng khi chúng ngủ say để giết rồi chặt thành từng phần nhỏ để vào thùng muối. 7 năm sau khi thánh Nicolas đi qua nơi này , ông yêu cầu người đồ tể cho ông thưởng thức một chút thịt muối đã lâu từ 7 năm trước. Người đồ tể khiếp hãi chạy trốn và thánh Nicolas đã ban phép làm hồi sinh 3 đứa trẻ đáng thương này. Chuyện thần thoại đó đã là nguồn gốc của bài hát : "*Ils étaient trois petits enfants qui s'en allaient glaner aux champs...*" - (Ngày xưa có 3 đứa bé đi mót lúa ở những cánh đồng...).



Người ta tìm thấy ở sự thể hiện của ông già Noël tất cả những gì đã tạo lên biểu tượng của nhân vật Thánh Nicolas : Một bộ râu dài trắng xoá, chiếc mũ giám mục trở thành chiếc mũ trùm đầu bằng lông, một chiếc áo choàng đỏ. Ông già Noël di chuyển bằng một chiếc xe trượt tuyết kéo bởi những con tuần lộc, ông thánh Nicolas di chuyển trên lưng một con lừa. Cũng bởi lý do này mà tại một số vùng của nước Pháp, trẻ em thường đặt dưới gốc sa panh (sapin) Noël một ly rượu cho ông già Noël và một củ cà rốt cho con lừa của ông.

Đề cập đến tên gọi thì tại vùng Savoie ông già Noël được gọi là "**Chalande**", vùng Bourgogne và trong vùng Niverne được gọi là **Père Janvier** (cha tháng Giêng), "**Olentzaro**" ở vùng Pays Basque (miền Nam nước Pháp sát biên giới với nước Tây Ban Nha) hay tại vùng Normandie ( Bắc nước Pháp ) được gọi là "**Barbassionné**".

Thánh Nicolas được "nhập cảng" vào Hoa Kỳ vào thế kỷ thứ 17 bởi những người di dân Đức hay Hòa Lan . Tại đây Thánh Nicolas đã được " thương mại hoá " một cách tuyệt vời bởi người Mỹ như hiện nay chúng ta biết sau những " biến hoá " về y phục và "văn hoá" để trở thành ông già Noël vồn vã, dễ thương hơn và sau đó được người Hoa Kỳ "tái xuất cảng" trở lại Âu Châu. Đối với người Mỹ thì Thánh Nicolas là Sinter Klaas sau đó trở thành Santa Claus.

Năm 1821 một mục sư Mỹ, Clement Clarke Moore viết một chuyện kể về Noël cho trẻ em trong đó một nhân vật đáng yêu xuất hiện, ông già Noël, trên chiếc xe trượt tuyết kéo bởi 8 con tuần lộc. vị mục sư này đã tạo cho ông già Noël vẻ mũm mĩm, vui cười. Ông cũng thay chiếc mũ giám mục của Thánh Nicolas bằng chiếc mũ chùm đầu, chiếc gậy quyền giám mục bằng kẹo đại mạch . Chú lừa được thay bằng 8 con tuần lộc năng động. Nhưng chính báo giới Hoa Kỳ mới thực sự đóng vai trò chính trong việc phổ biến ông già Noël.

Năm 1823, xuất hiện bài thơ trữ danh của Clement Clarke Moore dưới tựa đề "A Visit From St. Nicola" - Một cuộc viếng thăm từ Thánh Nicolas - trên nhật báo Sentinel tại New-York vào ngày 23 tháng 12 năm 1823. Được tái đăng rất nhiều lần về những năm sau đó bởi nhiều nhật báo lớn Hoa Kỳ và sau đó được dịch sang nhiều ngôn ngữ khác nhau phổ biến trên thế giới.



Năm 1931, ông già Noël được xử dụng dưới một dáng điệu mới để làm quảng cáo, phổ biến bởi công ty Coca-Cola. Nhờ vào tài nghệ của Haddon Sundblom, ông già Noël kể từ đó với vóc dáng một "con người" (như vậy có sức thuyết phục và dễ gần gũi hơn), cái bụng nở lớn, nhỏ nhắn thân thiện, dễ ợt. Chiếc áo choàng dài màu đỏ được thay bằng một chiếc quần và một chiếc áo cánh rộng, (Đây chính là sự khác biệt giữa ông già Noël Pháp và ông già Noël Mỹ vì tại Pháp, ông già Noël vẫn giữ chiếc áo choàng dài màu đỏ). Trong ý đồ xử dụng "ông già Noël mới" này hãng Coca-Cola đã thúc đẩy thành công được những người tiêu thụ

xử dụng Coca - Cola vào mùa Đông nên sau đó, suốt gần 35 năm qua, Coca-Cola đã phổ biến chân dung ông già Noël trong báo chí, trên màn ảnh truyền hình một cách thật rộng rãi toàn thế giới.

TỪ VỮ

*Theo tài liệu của Diocèse de Nanterre - L'Eglise dans les Hauts de Seine*